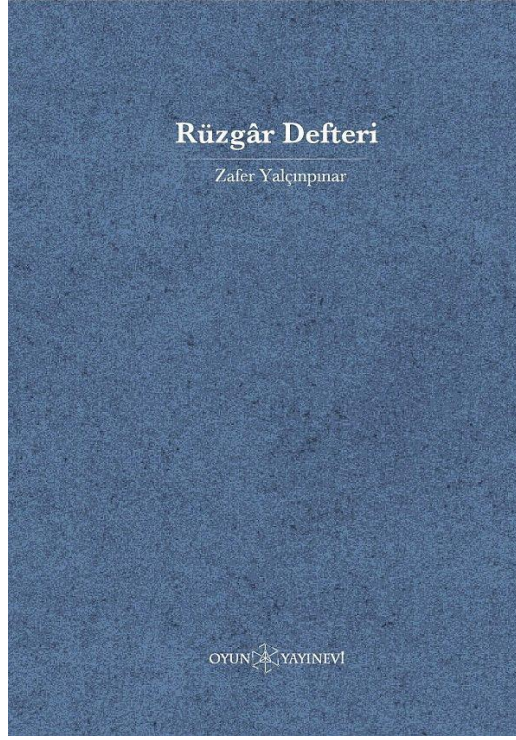

Söyleşi: “Rüzgârı Şiirlemek...”

Uğur Yanıkel ile Zafer Yalçınpınar

*

Eylül 2015

Uğur Yanıkel: [Oyun Yayınevi](#) tarafından geçtiğimiz ay yayımlanan [Rüzgâr Defteri](#), adalarda ‘örülmüş’ bir anlatı, zaten kitabın giriş kısmında da bunu açıkça dile getiriyorsun. Kitabı okuduğumda şunu fark ettim; evet, ada kültürünün etrafında yoğun bir şekilde ‘dolaşıyorsun’ ancak bir şeyi ‘yakalıyorsun’, rüzgârı... Rüzgârı yakalıyorsun ve rüzgâr üzerinden derinlemesine bir sorgulama, analiz sürecine giriyorsun. Ancak, burada bahsettiğim sorgu ve analiz, duysal alan üzerinden ilerliyor. Bu süreçten sonra da rüzgârı adeta modelliyorsun. İfade etmeliyim ki bahsettiğim bölüm, beni en çok heyecanlandıran, etkileyen bölümdü. Çünkü rüzgârın işlevini, oluşumunu biliyoruz ve tüm bunların doğaya ve canlılara yansımaları görebiliyoruz, ancak kendisini göremiyoruz somut bir şekilde. Görünmeyeni görünür kılmak beni heyecanlandırdı açıkçası. Ayrıca bu modellemeyi yapabiliyor olmanın yanı sıra geçmişteki eğitim sürecinin ve çalışma hayatının da etkisi olduğunu düşünüyorum. Sen bu konuda neler diyeceksin?

Zafer Yalçınpınar: Ne diyeyim; tutarlı, doğruya yakınsayan sözler bunlar... Sorduğum soruda ‘analiz ve modelleme’ diyerek tespit ettiğin durumun nedeni, Rüzgâr Defteri’ni yaşarken -ya da ‘rüzgâr’ denen şeyi düşünürken- elde ettiğim bulguları, görüngüleri alegorik bir dille işlemeye, örmeye çalışmamdır. Bu alegorik dilin bir tür eksiltme hareketi sonucunda oluştuğunu söyleyeyim: Defterin başlangıçtaki, yaşandığı ândaki gerçekliğini değiştirerek ‘rüzgâr’ olgusunun işaret ettiği

düşünsel alanı daha belirgin, göz önüne getirilebilir ve nihayetinde 'sorgulanabilir' kılmaya çalıştım. Yani, matematikle özdeşleştirerek ifade edersem; yazdığım metnin sürekli olarak türevini aldım ve 'rüzgârın anlamı' diyebileceğimiz alegorik bir katmana ulaştım. Bahsettiğim bu işlek kulağa zor, karmaşık, saçma ve tuhaf geliyor olabilir. Basitleştirirsek; 'rüzgâr' denen şeyi önce anlayıp sonra da anlatmaya çalıştım. Bunu da metindeki düşünselliği ve imgeselliği dengeleyerek kotarmaya gayret ettim. Aslında, Rüzgâr Defteri'ndeki işleğin ne olduğunu anlatmak için Almanca'da güzel bir fiil vardır: 'dichten'. Oruç Aruoba bu kelimeyi "şiir olarak kurmak" şeklinde çevirir. Ludwig Wittgenstein bir yazısında "*Felsefenin aslında şiir olarak kurulması gerekir.*" diyor. Ben de bunu yapmaya çalıştım. 'Rüzgâr' olgusunu şiirlemeye, rüzgârın varoluşunu 'şiir olarak kurmaya' gayret ettim. Rüzgâr Defteri'nin adalar kültürü ve geçmiş çalışma hayatımla olan ilgisinden önce, bu bahsettiğim 'şiir olarak kurmak' meselesi çok daha belirleyici ve önemli... Bunun üstünde durmalıyız sanırım. Bütün bu sözlerimden ve açıklamalarımın ne anlaşılıyor? Sence nedir Rüzgâr Defteri? Felsefi bir metin mi, şiir mi? Nedir sence?

Uğur Yanıkel: Aslında tüm bu bahsettiklerinin bir çıktısı olarak şunu söyleyebilirim, Rüzgâr Defteri tek tığ ile örülmemiştir. Yani, oluşma, örülme evresindeki ilerleyiş, izlenen yol, yöntem bakımından baktığımızda ve bunun yanında kitabın içeriğindeki rüzgârı anlamaya yönelik soruların yönlendiriciliği bakımından felsefi bir 'tığ' kullanılmış diyebilirim. İkinci tığ ise senin de bahsettiğin 'şiir olarak kurmak' fiilinden de yola çıkarak erişilen şiirsellik ya da içeriğinde şiirsel bir tını barındıran imgelem. Tüm bu söylediklerimden de anlaşılacağı üzere Rüzgâr Defteri için yalnız başına bir 'felsefi metin' ya da bir 'şiir' diyemem. Rüzgâr Defteri, yazarının gördükleri, yaşadıklarının bir sonucudur en nihayetinde, dilin kendine özgü bir biçimde kullanılmasından dolayı yine bu temel üzerinden tanımlanabilir, diye düşünüyorum. Zaten, Rüzgâr Defteri dahilinde ve haricinde de böyle düşünüyorum. Yani mesela, bugün artık, 'şiir' kavramını gördüğümüzde ya da duyduğumuzda 'kafamızın içinde' ne kendini gösteriyor? Bu çok önemli. Şiirin 'dinamik öz' diyebileceğim ya da kavramlar üstü bir 'şey' olduğunu düşünüyorum. 'Dinamik öz' dememi şöyle bir örnek vererek açıklamaya çalışayım: Ateş böcekleri geceleri parıldayan bir böcek türüdür, yani gündüzleri ışık saçmazlar, hâl böyleyken gündüz bir ateş böceğini -tanıyıp- gördüğümüzde, gözümüzü kapatıp elde ettiğimiz 'karanlık', ateş böceğinin parıldamasına neden olmaz. Üstelik ateş böceğini de göremeyiz. Bu örnekte bana göre asıl 'şiir' ateş böceğidir. Yani o 'dinamik öz' dediğim kısıtlandırılmayan, 'gözümüzü kapattığımızda' görünmeyen 'şey'dir. Buradan hareketle şiirin alışılmış bir biçime(forma) artık gerek duymadığını söyleyebilirim. Bana kalırsa şiir bunu aşan tek türdür; bir biçime(forma) ihtiyaç duymadan varlığını sürdürebildiği için... Bu bağlamda dilin ve kelimelerin göz önünde olmadığı 'şeylere' bakalım; yanmış bir filmi banyo ettiğimizde elde ettiğimiz görüntü, ufak bir çocuğa oyalanması için verilen kâğıt ve kalem ile çocuğun yaptığı çizim -ki çocuk genelde o kâğıdı rastlantısal olarak karalar yani 'rüzgâr'ı çizer-. Verdiğim örnekler çoğaltılabilir elbette. Ancak bu verdiğim örneklerin ve daha fazlasının kişisel sezme yetimiz ile farkında olabiliriz. Rüzgâr Defteri'nin benim için asıl önemi, senin bahsettiklerini saklı tutarak söylüyorum, buradan geliyor. Çocukken hepimiz rüzgârı 'modellemişizdir' ancak bunun rüzgârı görünür kılıyor olduğunu bilmeden, farkında olmadan. Rüzgâr Defteri ile şahsen bu farkındalığı kendime kazandırdım. Peki, sen, Rüzgâr Defteri'ni oluştururken, 'rüzgârı keşfettin' diyebilir miyiz? Eğer öyleyse, bu keşfin Rüzgâr Defteri dışında bir yansıması oldu mu sende?

Zafer Yalçınpınar: Doğduğumdan beri her yılın belli bir dönemini adada yaşıyorum. Ada yaşamında, denizin hareketini belirleyen rüzgâr çok önemlidir. İnsan için 'düşünmek' ne ise ada için de

'rüzgâr' odur. Rüzgâr sürekli yaşamı değiştirir, hemen her şey rüzgâra bağlıdır adalarda... Rüzgâr Defteri'nin yazım sürecini yaşamsal düzlem üzerinden anlatayım o zaman... 2013 yılında Duygu Gündüş'le birlikte Bozcaada'da tatile gittik. Bu tatilde, konaklamak için Bozcaada'nın kıyı şeridinde bulunan popüler mevkilerden birini değil de, daha içrek, adamın kuzeydoğuya bakan tarafında bulunan bağ ve bahçelerin ortasında, salaş diyebileceğimiz bir yer seçtik. Bu mevkide, tatilin ilk ânından son ânına kadar rüzgâr hiç durmadı, sürekli ve kuvvetli olarak kendini hissettirdi. Sürekli esiyor, bir şeyler anlatıyor, sürekli birşeyleri düşünüyor, düşündürüyor gibiydi. Bu yaşantı parçasında, Rüzgâr Defteri'nin ilk orjini oluştu; belirleyici kavram, metne eşlik edecek olan odak noktası bu 'süreklilik'ti. Diğer orjin 'rüzgârın etkinliği, etkililiği'ydi. 'Devinim' olgusuyla birlikte 'rüzgârın yaşama düşünce katması' da defterin temel eğretilemesidir. Bu orjinler ya da 'mihenik noktaları' üzerinden defterin örülümü, yazımı bir tam yıl boyunca sürdü. Marmara Adası'nda, 2014 yılında, fırtınalı bir gecede deftere son noktayı koydum. Bu başlangıç ve bitiş arasında oluşan imgelemin, evet, konuşmamızın başında da vurguladığın gibi matematik ağırlıklı eğitim sürecimden, para kazanmak için bir on yıl kadar çalıştığım bilim kurumundan tut da bulanık mantığa veya dilbilim felsefesine olan ilgime ve araştırma çalışmalarına kadar uzanan bir arkaplanı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, önemli olan defterin yazımındaki tetikleyici kıvılcımlardır. İlk denklemdir. Daha önce de 'Çalmayan' adlı şiir kitabımı okuyan bir arkadaş şiirlerimi 'matematiksel' bulduğunu ifade etmişti. Sence, şiir ve matematik arasında belirgin bir ilişki var mı? Sembolik anlatım ekolünde, Bilge Karasu'da veya Rüzgâr Defteri'ndeki alegorik katmanda bu türden bir ilişki mecburiyet hâline mi dönüşüyor? Ece Ayhan, bir yazısında, 'İkinci Yeni logaritmali şiirdir.' der. Peki, şimdi ben kalksam, 'şiirsel önerme' ya da 'imgesel önerme' diye bir şeyler, kavramlar atsam ortaya, bu ifadeleri duyduğunda aklına neler gelir, ilkin?

Zafer Yalçınpınar

Uğur Yanıkel: 'Şiir ve matematik' dendiğinde akla ilk gelen şey 'ölçülü şiirler' oluyor. Ancak buradaki biçim odaklı ilişkiyi bir kenara bırakırsak, sanırım şiir ve matematik arasındaki ilişkinin temel belirginliği soyut düşünce ya da soyut düşünebilme becerisinden geliyor. En genel tabiri ile matematik, evren ve zaman içerisinde bulunmayan ancak akılda varlığını sürdüren, soyut zeminde düşünebilmenin sonucudur. Şiirde de böylesi bir soyut zeminin varlığından söz edebiliriz. Formülleri, sayısal bir dili olsa da bu sayısal dilin çözümlenme süreci analitik düşünceyi ortaya çıkarır, sonrasında da güçlendirir. Bu analitik düşünce hayatla, yaşamla, varlıklarla bir bağ kurmaya yönlendirir insanı. Bu bağ ile imgelem gücünün birleşimi de Rüzgâr Defteri'nde kendini hissettiriyor. İlk başta söylediğin '...matematikle özdeşleştirirsem sürekli türevini aldım' sözü de buna delil olarak gösterilebilir... Şimdi, Rüzgâr Defteri'ndeki alegorik katmanda ise tüm bu ilişkinin mecburiyet hâline ziyade kendiliğinden oluştuğunu düşünüyorum, az önceki açıklamalarıma dayanarak. Son sorduğun soruda ise aklıma hemen evvel.org ile ilk karşılaşmamda okuduğum bir poetik bildiri çalışman geldi: 'Denizaltı Edebiyatı Bildirisi'. 'Şiirsel önerme' ya da 'imgesel önerme' dediğin şey zaten adından da anlaşılacağı üzere, muhtevasında imgesellik, şiirsellik barındıran önermeler-

dir. [‘Denizaltı Edebiyatı Bildirisi’](#)nde; *‘Ödüller insansızdır’, ‘Jüri insansızdır’, ‘Ödül törenleri, kurdeleler, kuşaklar ve podyumlar insansızdır.’* diyorsun mesela. Bunlar, edebiyat içerisinde oluşturulmaya çalışılan oligarşiye, o oligarşinin ödüller aracılığı ile dağıttıkları ve bu dağıtım sonrası elde ettikleri statükoya karşı imgesel önermelerdir. Ayrıca, bu sözünü ettiğim oligarşik yapı ve onun numaraları devam ettiği sürece, o bildiri de güncelliğini koruyacaktır. Sen, yıllardır bu konuda mücadele etmiş, eden ve edecek biri olarak neler söylemek istersin?

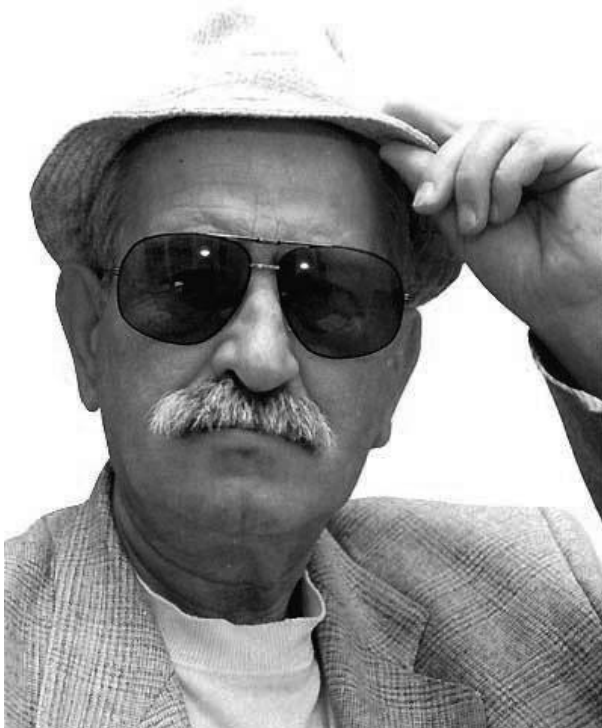
Zafer Yalçınpınar: O çetenin piyasalandırdığı stratejinin adı ‘güdümlü edebiyat’tır. Liyakatsiz ve muhteris bir tipoloji, 1950’lerin ortasından bu yana ‘güdümlü edebiyat’ üst-başlığındaki bazı söylemleri yaygınlaştırmaya çalışıyorlar. Aslında bu strateji o çetenin kendisine ait de değil. Dünyanın çeşitli yerlerinde, çoğunlukla da Kuzey Avrupa’nın ve Amerika’nın statükocu dehlizlerindeki çeşitli oligarşiler tarafından uygulanmış, başarısız olmuş, edebiyat sosyolojisinde başarısız, kötücül ve olumsuz bir karşılığı bulunan sinsi, karanlık bir yöntem... Peki bizim topraklarımızdaki menfi uzantılar neden başka yöntemleri değil de bu masonik yöntemi seçtiler dersin? Çünkü, içinde buldukları menfi ilişki ağlarını geliştirmek ve edebiyat dünyası üzerinde kendi statükolarını besleyecek iktisadi bir ‘ticarileştirme, boyutlandırma, tutundurma ve yönetim’ stratejisi uygulamak istiyorlar. İnsanları kandırmak için de tıpkı siyasi iktidarlar gibi ‘kalkınma’ retorüğini kullanıyorlar. Şiir dışındaki edebi türlerde bu stratejiyi yüksek bir oranda yürürlüğe soktular, diyebiliriz. Yani kendilerini mikrofonların arkasında, spot ışıklarının altında podyumlaştırabildiler, kendilerini vitrinleştirebildiler. Haksızlık yordamlarını ve retorik arsızlıklarını yaygınlaştırabildiler. Mevcut özsaygı yıkımında neo-liberal çevrenin de büyük bir desteği oldu. Kim kaybetti? Vasatlaşan, ortalama zekaya mahkum kılınan okurlar ve yazarlar kaybetti, kaybediyor, kandırılıyor, yemleniyor... Bunu açıkça gördük, görüyoruz. Mevcut tipolojiyi [‘Yeni Sinsiyet’](#) adıyla kavramlaştırdık ve bu kapsamda birçok inceleme ve eleştiri yayımladık. 2009 yılında kaleme aldığım ‘Denizaltı Edebiyatı Bildirisi’ de bu eleştirilerden biridir ve ticarileştirilen, endüstrileştirilen sanatsal alanlara ilişkin tepkisel bir bildiridir. Sanatın, şiirin, edebiyatın ve felsefenin endüstrileşmesi, yeryüzündeki eşsiz güzelliklerin, özün, vicdanın, kalbin ve hakikatin bitirilmesi anlamına gelir. Bu yıkım son 3-5 yılda hızlandı. Da-

ha da kötü bir mertebeye geldik: Mevcut masonik oligarşi devlet erkiyle ‘tüm konularda anlaştı’ ve icraatlarını, haksızlık yordamını devlet bütçesi üzerinden teşvik mekanizmalarıyla meşrulaştırmaya başladı. Senin ifadenle komplike bir ‘edebiyat emlakçılığı’na yöneldiler. Çok üzülüyorum bu durum karşısında... Peki bu durum daha genç çevrelerce nasıl görülüyor, herkes mevcut kötücül durumun, yürürlüğe sokulan Yeni Sinsiyet’in farkında mı? ‘Karazin’ adlı derginde bu konu üzerine çokça çalıştın... Biraz da sen anlat...

Uğur Yanıkel: Ödüllendirme sistemi senin de anlattığın gibi çok eskiye dayanıyor. Fakat, benim bildiğim kadarıyla, tarihsel süreç içerisinde bugün olduğu gibi bir takım tartışmalar ve bu tartışmaların sonucunda sıkı duruşların sergilendiği de olmuş. Örneğin, ressam İsmail Altınok bir kitabında şöyle diyor *‘...burjuva demokrasisi dönemine girilince, her alanda olduğu gibi resim alanında da açık göz ve fırsatçı ressamlar resim alanımızı ellerine geçirdiler. Özel-*

likle bu sergilerdeki satış ve ödülleri kendi kişisel ve kümesel çıkarları doğrultusunda kullandılar. Önceleri ödülleri sıraya koydular, sonra kendilerine, daha sonra da öğrencilerine, oğullarına verdiler...'. O dönem yaşananlar, tabii, basına da yansıyor ve 1973'te gerçekleştirilen 32. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'ne sanatçılar yapıt vermeyerek sergiyi boykot ediyorlar. Bu bahsettiğim olay eminim günümüzde yaşanan bazı olayları anımsatmıştır. Hilmi Yavuz'un seçici kurulunda yer aldığı bir yarışmada oğlunun yarışmacı olması ve ödülü oğlunun kazanması ya da Ataol Behramoğlu'nun seçici kurulunda yer aldığı bir yarışmada kardeşi Nihat Berham'ın yarışmacı olarak yer alması ve daha da ötesi ödülü kazanması gibi... Tabii 1973'teki gibi günümüzde bir boykot hak getire! Tüm bunlar göz önündeyken bile bu 'kadrolu jüri' hâlâ ödül dağıtmaya, yemlemeye devam ediyor. Tabii yavaş yavaş anlaşılıyor, çözülüyor numaraları. Ülkemizde Gezi'yle beraber başlayan 'Şiir Sokakta' hareketi, genç çevreler içerisinde edebiyatın daha çok konuşulmasına vesile oldu. Beraberinde bir takım sorunları da getirmedi değil. Edebiyata, şiire ilginin arttığı bu dönemde üniversitelerde 'şiir topluluğu' adında bazı oluşumların sayısı arttı. Tabii bunlara bakıldığında siyasi gençlik örgütlerinin oluşturdukları da var. Bak burası çok ilginçtir mesela. Hem siyasal alanda kavga verip bir örgütlenme biçimi olarak şiir topluluğu oluşturacaksınız hem de bu güdümlü edebiyata, gizli gizli dağıtılan ödeneklere, oluşturulmaya çalışılan bu oligarşiye yani kısacası bu 'kötülük dayanışması'na dair tek bir çalışma yürütmeyeceksiniz, tek bir kelam etmeyeceksiniz... Bu durum bana İdris Küçükömer'in bir sözünü hatırlatıyor, '*...Türkiye'de sol sağdır, sağ soldur...*'. Edebiyat dergilerinde ise bu konulara dair en ufak bir söylem, bir tepki göremiyoruz. Farkındalar mı orası da şüpheli. Farkında olup da böyle bir yola girmişlerse, bu durum daha acı... Edebiyat dergileri kendilerinde böyle bir sorumluluğu taşıyor, hissetmiyor. Karazin'i çıkartmaktaki asıl amaç buydu zaten. Bu konuları ele alan, irdeleyen bir edebiyat dergisiyle farkındalık yaratılabilir, düşünceyle çıkmıştır Karazin. Fakat ne var ki maddi durumlar Karazin'in devam etmesini neredeyse imkânsız kılıyordu. Nitekim iki sayı sonra kapanmak zorunda kaldı. Şu anda da, Karazin'in bu alandaki mücadelesini pasaj69.org adında bir internet sitesiyle devam ettirmeye çalışıyorum. Bu oligarşiye, düzene ve düzeneğe karşı sesimi duyabildiğim her yerde bas bas bağırma da devam edeceğim, her şeyden önce bir insan olarak... Peki, sence, Ece Ayhan'a ya da Ayhan Çağlar'a bir dönem yoğun şekilde uygulanan itibarsızlaştırma, unutturma hamlelerinin ve karalama kampanyalarının ters tepmesinin asıl sebebi nedir?

Zafer Yalçınpınar: Ece Ayhan'ın işbu becerisinde, yani mevcut şiirsel auranın zirve noktası olarak belirmesinde, yaşadığı dönemde vermesi gereken bazı önemli kararları stratejik olarak düşünmesi, tüm detayları ele alması, şiirsellik açısından vizyoner bir kişiliğinin olması ve her adımını geleceğe doğru atması çok belirleyicidir. Misal, Ece Ayhan, 'Bakışsız Bir Kedi Kara' adlı efsanevi kitabıyla 1966 yılında 'Yeditepe Şiir Armağanı' için yarışmaya katılıyor ama kazanamıyor. O yarışmayı kazanan Ceyhun Atuf Kansu'nun 'Bağımsızlık Gülü' adında epik tarzda yazılmış bir şiir kitabı... Merak ediyorum, bugün, 'Bağımsızlık Gülü' adlı şiir kitabını önemseyen, dahası o kitabı hatırlayan, bilen birileri var mıdır? Ama buna karşın 'Bakışsız Bir Kedi Kara' hâlâ zirvelerden biri... Ece Ayhan o yarışmayı kaybettiği gün, yarışma kazanma konusunda 'sıkı şiir yazmak',

'dünya edebiyatını ve evrensel şairleri tanımak', 'tarihi ve coğrafyayı doğru okumak', 'dilbilim ve felsefe okumak' ya da 'geleceğin poetikasını kurmak' gibi şeylerin belirleyici olmadığını anlıyor. Çünkü tıpkı günümüzde olduğu gibi o günlerde de edebiyat alanındaki siyasi tavırlar, dini mezhepler, çıkar ilişkileri, partiler, masonlar, oligarşiler filan yarışma kazanmak için belirleyici... O günlerde de 'güdümlü edebiyat' numaraları, çıkarları ve yemlemeleri filan var. Ece Ayhan o yarışmayı kaybettikten sonra, benim bildiğim kadarıyla bir daha herhangi bir yarışmaya katılmıyor. Bugün baktığımızda Ece Ayhan, edebiyat tarihimizdeki tek 'ödülsüz' büyük şairdir, diyebiliriz. Bugün, Ece Ayhan'ın 'ödülsüzlüğü', 5000-10000 ödüle, plakete, carta curta filan milyonlarca misli değerinde bir yücelik ve erişilmezlik taşıyor. Bu tip bir varoluş, yani Ece Ayhan, el değiştiren tarihsel gaddarlıkları şiirlerinde işlerken kimseye 'Eyvallah!' demiyor ve bu durum onu sonsuz derecede büyük bir bağımsızlığa, haklılığın inadına, hakikate, anlama, kalb ve vicdan arayışına ulaştırıyor. Bu bağımsız duruşla birlikte, mevcut edebiyatımızı binlerce kez geçerek kendi 'imgesel alan derinliğini' oluşturuyor. İşte, Ece Ayhan'ın asıl büyük ve becerikli olduğu nokta da bu tip bir poetika kurmak inadındır. Ben bu durumu 'imgelemin özgürleşmesi' olarak tanımlıyorum. Sorduğum sorunun cevabı da çok basit aslında; Ece Ayhan çok büyük, geleceği imleyen, geleceğe uzanan, yaşadığı coğrafyanın her yalanını, her tarihsel kandırmacayı ortaya seren, tipolojik hedeflerle kurulmuş, tarihsel gaddarlıkların ve statükonun vurgulanarak ortadan kaldırıldığı, yerildiği, rezil edildiği çok büyük bir imgesel alan derinliğini dile getiriyor. Bu imgesel alan derinliği yeni bir şiirsel dil ve yeni bir 'şiirsel yük' oluşturuyor. Dile getirilen bu büyük şiirseliğin altında herkes eziliyor. Ece Ayhan açık arayla şiirinde herkesin önüne geçiyor ve kendisini 'sıkı şiir'e vererek 'yeni bir insanlık' için 'iyi bir güneş'i imliyor. Böylesi bir 'dile getiriş' ve imgelem, şiir tarihimizde -hatta, sanat tarihimizde- yeni bir bilişsel çağ açmıştır. Kısacası, hâlâ Ece Ayhan'ı kafakola alamadılar, çünkü Ece Ayhan'ın kurduğu şiirsellik çok büyük ve entelektüel açıdan da bugün ortada gezinen, gerdan kıran 'ödüllü şairler'in hepsine, o 'maymun kuşağı' milyon yıl basacak kadar insani, vicdani ve güçlüdür: Geleceği düşünmek, insanlığı anlamak ve geliştirmek için de sonsuz belirleyicidir, çığır açıcudur. Merak ediyorum, 'imgelemin özgürleşmesi' dediğimde senin aklına ne geliyor? Sence, 'imgelemin özgürleşmesi için sıkı şiir yazmak' nasıl bir edimdir?

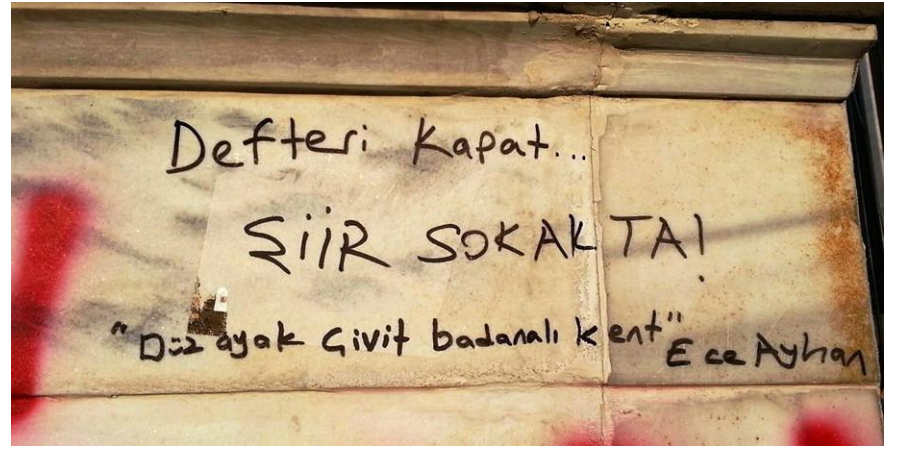
Uğur Yanıkel: Sorduğum sorulara yanıt vermeden önce, sorularına bağlı olarak başka soruların da çengeline takıldığımı söylemeden geçmek istemiyorum. 'İmgelemin Özgürleşmesi' dediğimizde bu kavram öyle sanıyorum ki bir süreç içerisinde gerçekleşebilen bir şey gibi geliyor bana, öyle seziyorum. Bu sürecin başlangıç noktası mutlaka vardır fakat bir sonu ya da sonucu olduğunu düşünmüyorum ve bu sonuçsuzluğu olumlu olarak görüyorum. Her şeyden önce 'İmgelemin özgürleşmesi ilk nerede başlar?' sorusu açıkçası zihnimi meşgul etmedi değil. Bu soruya cevap bulabilmek için şiire bakacak olursak; bir olay, bir durum, bir anımsama, bir görüntü, bir varlık vs. ile etkileşime giren şairin 'kafasının içinde' onu nasıl çözümlendiği ve sonrasında nasıl aktardığı bir başlangıç olarak kabul edilebilir. Dediğim gibi bu bir başlangıç noktasıdır, başlangıcın ardından yazılmış şiir ile etkileşime girenlerde -yani şiiri okuyanlarda- farklı çağrışımlara neden olacağından bu durum anlam çoğalmasına neden olacaktır. Bana kalırsa bunun çok net gerçekleştiği şiirler 'İkinci Yeni' şiirleridir. Özellikle Ece Ayhan'ın şiirlerindeki hermetizmi göz önünde bulunduracak olursak, bahsettiğim anlam çoğalmasını doğrulamış oluruz diye düşünüyorum. Elbette yalnızca şiirle sınırlandırılmaz bu durum. Belki de bu sınırlandıramadığımız şey 'imgelemin özgürleşmesi' kavramının bizzat kendisidir. Somut ya da deneysel, görsel ya da video şiirlerde; müzikte hatta fotoğraflıkta bile bunu yakalamak mümkün. Tüm bu alanları genişleten ve derinleştiren imgelem, kendi özgürlüğünü böyle sağlıyor kanımca. Şimdi, 'imgelemin özgürleşmesi' sürecini sezdiklerim

ve düşündüklerim doğrultusunda anlatmaya çalıştım. Söz konusu 'imgelemin özgürleşmesi için sıkı şiir yazmak' olunca, en başta, senin de ifade ettiğin gibi 'sıkı şiirde iktisat yoktur' demek yerinde olacaktır. Bundan bağımsız olmasa da, artık günümüzde kültür endüstrisi, edebiyat piyasası, ödül çığırtkanlığı gibi pek çok -kapitalist jargon ile- 'sektör' ve bu alanın sonucunda 'pazar' oluşturulmaya çalışıyor. Bu konuda iyi şeyler söylemek de pek kolay değil maalesef. Bu süslü bataklığın 'çekiciliğine' kanmadan, mevcut ortama salınan ve ortama hâkim olan derinliksizlikten uzakta yazılan şiir, 'imgelemin özgürleşmesi' bağlamında sıkı şiirdir. Peki, Rüzgâr Defteri'ne geri dönecek olursak, Rüzgâr Defteri'ndeki şiirselliği 'imgelemin özgürleşmesi' yolunda açılan bir patika olarak görebilir miyiz?

Zafer Yalçınpınar: Yani... Patika değil de, belki, bir iğne deliği olarak görebiliriz... Ama bu iğne deliği, belki de bir 'kara delik' teorisi kadar hesapsızdır, bilinmezdir. Misal, Rüzgâr Defteri'nin 20. sayfasında şöyle demişim: *'Şiir, bir ön-seziş kurarak dile getirilemeyen (henüz dile getirilemeyen) geleceğe uzatıyor, geleceğe eğretiliyor. Şiirin bir tür tarihsel taşıyıcılığı vardır: Hem geleceğe hem de geçmişe doğru hareket edebilen bir 'dil-im-yapım' yöntemi:- Rüzgâr. Rüzgârın örülü-mü' gibi...* Buradaki önem, 'dile getirmek'te gizli. Şairin sezdiği ve dizeleştirdiği görüngü katmanında imgenin 'anlam'ı, her seferinde sonradan gelir. Bunu nasıl ifade edeceğimi bilmiyorum ama belki şöyle diyebiliriz: 'Şair dile getirdikten sonra imgeyi anlamlandırır.' O 'dile getiriş ânı'nın sırrını, oluşumunu aslında kendisi de bilmez. O dilde bulur kendisini, o dilsel alana, o söze, o dizeye 'düşmüş, kapılmış, yuvarlanmış' gibi olur. O alanda 'imgesel, şiirsel önermeler' kurgular: O alanda şiirsel motiflerin dışında dilsel bir 'yenileyici, arttırıcı, aşkın' motif kalmamıştır artık. Bu durum mevcut dildeki motiflerin imgesel olarak yenilenmesini sağlar, dilin alan derinliği önce sezgisel olarak genişler, birkaç kuşak sonrasında da gündelik düşünce dilindeki yerine, 'anlam'ına kavuşur. Turgut Uyar'ın "*Sevgim acıyor*" demesi gibi... Ece Ayhan'ın "Düzayak çivit badanalı bir kent nasıl kurulur abiler?" sorusuna cevabın Gezi Direnişi'nden "*Defteri kapat!/Şiir sokakta!/İmza: Düzayak çivit badanalı kent*" sloganıyla gelmesi gibi... Bu genişlemenin şair tarafından kendi 'tahayyül gücü'ne ket vurarak oluşmadığı da aşikârdır. Ve evet, İkinci Yeni'yi hâlâ kimsenin geçememesinde bu türden bir sürekli genişleme söz konusudur. Disiplinler arası söyleminde de haklısın. Teolojiden tut da modern matematiğe ya da astro-fiziğe kadar, yenileyici, geliştirici tek şey düşüncemize, hesaplamalarımıza yön veren 'dil'dir. Ludwig Wittgenstein 'Gerçeğin yapısını dilin yapısı belirler.' diyor. Buradaki en büyük tehlike dilin 'endüstrileşmesi', yeryüzündeki dillerin ve 'gerçeğin motifleri'nin emperyalist faaliyetlerle yok edilmeye çalışılmasıdır. 'Imgelemin özgürleşmesi' kavramına karşıt ve kötücül bir kavram düşünmek zorunda kalsaydık, kesinlikle 'imgelemin kalkınması' veya 'imgelemin endüstrileşmesi' kavramlarıyla karşılaşırdık ki 'Yeni Sinsiyet' olarak tanımladığımız tipoloji bu tip kötücül, yaşamın özünü ve hakikatini öldüren işleri 'piyasalandırmak'la uğraşiyor... Üstelik bu piyasalandırma faaliyetini 'devlet desteği'yle ve 'statükocu unsurlar'la icra ediyorlar. Peki sen nasıl görüyorsun, şiirin birincil önemi yeterince fark edilecek mi? Geleceğin şiirinin dilsel özellikleri nedir sence? Zafer Yalçınpınar'ın -bendenizin- geleceğin şiirinde bir yeri var mı sence?

Uğur Yanıkel: İşte bu konuda 'Şiir Sokakta' hareketinin tetikleyici bir rolü olduğunu düşünüyorum. Olumlu yönlerinden birisi de budur bu hareketin. Çünkü dediğim gibi artık şiir üzerine konuşmaya, tartışmaya meyilli ve hevesli bir gençlik var. Ancak bu önemin sahiden fark edilmesi için evvela tüm faydalardan, çıkarlardan arındırılmış bir edebiyat ortamı gerekli. Çünkü şiirin önemlerinden çok, edebiyattan ve edebiyat özelinde şiirden nasıl fayda sağlarız yörüngesinde dönen bir kitle var. Ve bu kitlenin hedefinde de gelecek, yani gençlik var. Ben şahsen 'genç şairden' çok sıkı

atılımlar bekliyorum. Tavşan gibi her havuç tutana gitmeyecek olanlardan elbette... Ayrıca bu 'havuççu kitle'nin ve faaliyetlerinin herkesçe farkına varıldığı an, işte o zaman şiirin birincil önemi kapsamında bir farkındalığa sıra gelecek ve o farkındalık oluşacaktır. Zaten bu faaliyetlerin güdümü; çıkar, fayda,

alkış... Biraz irdelense tüm bunların bir 'güvercin görünümlü kötülük' olduğu anlaşılacak. Farkındasındır sen de, konuşmamızın hatırı sayılır bir kısmı, senin kavramlaştırdığın şekilde söylemek gerekirse 'Yeni Sinsiyet' üzerine oldu. Bu konuların konuşuluyor olmasının ötesinde, bu konuların varlığı bile durumu yeterince izah ediyor aslında... Diğer soruna cevap bulabilmek için geçmişe bakmakta fayda görüyorum açıkçası. İkinci Yeni'ye özellikle, ısrarla İkinci Yeni diyorum çünkü hâlâ geçilmiş, aşılmış değil. Büyük bir sıçrama olduğunu artık herkes adını, soyadını bilir gibi biliyor. Bu yüzden yeni şiirde ve bu şiirin dilsel özelliklerinde de İkinci Yeni'den 'partiküller' olacaktır diye düşünüyorum... Buna ek olarak, bahsettiğimiz dil üzerine deneyselliğin artacağını da söylemeden edemeyeceğim. Gerçi kestirilemez ve belirsizliklerle dolu bir zaman diliminden söz ediyoruz. Diğer soruna bu bağlantıda cevap vermek gerekirse 'Zaman ile vicdan yargıçtır; saatlerinizi kontrol ediniz!' demek yeterli diye düşünüyorum... Tabii akıntıya karşı bayrak dikilirse bilirsin ki ırmak kurusa da bayrak kalır... Son olarak sormak istediğim bir şey daha var. Bunu Ece Ayhan'ın 'Kim ne derse desin. Şiir konusunda da hayat konusunda da -aşında- başkalarının söylediğine bakmayacaksın. En sonunda mihenk taşı olarak kendini koyacaksın ortaya.' sözünü şiar edinmiş bir 'başibozuk' olarak soruyorum... Biliyoruz ki hakikatin ve vicdanın peşinden gidenler kazanmak ya da kaybetmek hesabı yapmazlar. Stratejileri yoktur. 'Köçek' değildirler. Ahbap çavuşçuluğun adını 'dayanışma' koymazlar. Evcilleşmezler ve evcilleştirmezler. 'Atlarından' inmezler. 'Olaylar uzak diye, dürbün kullanmak' aymazlığına ve yanlışlığına yakalanmazlar... Yani kısacası 'insan' olabilmek ve insan kalabilmek telaşını barındırırlar içlerinde. Bir İskorpit -bir başka adı da vardı...- bu telaşı 'cevher' olarak adlandırıyor... Sence, bu cevherin ya da telaşın, kişisel ya da kümesel faydalar uğruna yıpratılması, bozuk para muamelesi görmesi ya da daha korkuncu yok edilmesi, söz konusu mudur?

Zafer Yalçınpınar: Değildir. Korkmaya, endişelenmeye mahal yok... Bizim umutsuzluğumuz da karamsarlığımız da 'akkor' bir yapıya sahiptir. Zaten, Yeni Sinsiyet dediğimiz muhterisler 'idare-i maslahat' pozisyonuna geçmiştir, yani geleceksizdir. Sen, ben, sıkı şiir ve 'tarihi düzünden okumaya ayaklanan çocuklar' olduğu sürece, bahsettiğin riskler, stratejik hareketler ve itibarsızlaştırma operasyonlarından hiçbirisi 'geleceği belirleyici' derecede başarılı olamayacaktır. Sahici tarih bize bunu göstermiştir. Şiir de... Bu sıkı söyleşi için çok teşekkür ederim. Sağolasın Uğur...

Eylül 2015

<http://evvel.org>
<http://pasaj69.org>